

Gæs til biologisk renholdelse af juletræskulturer

Af: Skovrider Sven Fenger, Fenger Forst Service

Med støtte fra Produktionsafgiftsfonden for juletræer og pyntegrønt har der over en periode på to sæsoner været gennemført et projekt omkring biologisk renholdelse af juletræskulturer med gæs. Følgende artikel bygger på afreporteringen af projektet og beskriver vilkår, konsekvenser og muligheder inden for dette emne.

Projektets start

Projektet blev påbegyndt i foråret 1998 med opførelse af et træskur til ophold for gæslingerne i de første uger, inden de kunne sættes på friland samt til natophold senere under opvæksten.

Den 4. juni blev der indkøbt 50 stk. 6 ugers gæslinger (født 7.5.1998). Pris: 55,- kr. pr. stk. Tilvæksten var god, og efter 2 uger i hus, kunne gæssene lukkes ud på græs.

Der indtraf 5 uheld:

Den 22.6. blev der om morgenen fundet en gæsling druknet i en vandspand, hvori den var faldet ned på hovedet. Gæs må ikke vandes med spand, fordi de ikke kan komme op igen, hvis de falder i.

Værre blev det, da der samme dags aften slap en ræv ind i folden ved at presse sig under hegnet. Den nåede at massakrere 14 gæs i en blodrus, inden den blev observeret og jaget bort.

Dette bevirkede, at der kort efter blev opsat et ekstra lavt elhegn omkring arealet. Det blev sat ca. 10 cm udenfor stålgærdet i ca. 10 cm højde over jorden, hvorved det var umuligt for dyr at presse sig under hegnet uden at mærke strømmen. Der var allerede en elektrisk tråd over stålgærdet.

Midt i juli blev der fundet en gås død i græsningsarealet. Der var ingen synlige tegn på overlast, så det blev antaget, at den evt. kunne have spist noget forkert eller havde en skjult sygdom.

Foto 1. Gæssene i gang med at spise kvik. Den nærmeste del af arealet er perfekt nedgræsset, men bag ved har kvikken helt overtaget arealet.

15.8. havde 2 store rævehvalpe held til at angribe gæssene, der burde være i sikkerhed ved en sø. Rævene dræbte en gås og blev jaget væk.

Af de oprindelige 50 gæs blev der derfor 33 klar til slagtning.

Det kan nu konkluderes, at selve opfodringen og den øvrige pasning af gæssene er relativt problemfri, men at der er stor fare for at miste gæs, hvis rævene har den mindste chance for at komme til gæssene.

Rævesikker hegning er derfor en betingelse for at holde gæs i juletræsarealerne.

Det var oprindeligt planlagt at dele gæssene op i to flokke á 25, men på grund af tabet og den meget kraftige græsvegetation i arealet blev det bestemt at holde dem samlede i det ene areal.

Afgræsning

Afgræsningen startede med at de 8 uger gamle gæslinger fik adgang til en indhegning på ca. 1 ha med en nyanlagt kultur af nordmannsgran. Der var ikke blevet sprøjtet mod ukrudt - hverken om efteråret eller

om foråret - så der var en kraftig græsvegetation, hovedsageligt bestående af kvik og enårig rapgræs.

Gæssene har under opvæksten et meget stort fødebehov, hvilket straks kunne ses, da de gik i gang med afgræsningen. Imidlertid skulle det vise sig, at netop sommeren 1998 bød på det mest regnfulde og kølige vejr, der længe har været oplevet på egnen. Græsset havde dermed optimale vilkår og voksede meget kraftigt.

Kapaciteten med 33 gæs på ca. 1 ha var ikke tilstrækkelig, og græsset groede hurtigere

end afgræsningen. Renholdelsen var ikke acceptabel.

Det vigtigste var dog at konstatere, at på de pletter, hvor gæssene foretrak at fouragere, stod de små nordmannsgraner helt urørte i en lille tue af græs, som ikke generede planterne.

Der blev ikke konstateret bidskader fra gæssene først på sæsonen.

Senere kom der dog bidskader på de nærmeste træer ved gåsehuset.

Det har næppe været ernæringsnav, men

måske kedsomhedsbeskæftigelse eller snare aggressioner over for uvedkommende genstande tæt ved huset.

På anbefaling fra en gåseavler blev der opsat halmballer tæt ved huset, og de blev straks kraftigt angrebet som mål for aggressionerne.

Sammenligning med får

På et identisk naboareal af samme størrelse græssede 8 får af racen suffolk. De havde mere magt over græspelsen, men anrettede dog også en hel del skader på de små nordmannsgraner, dels ved at træde på dem, og dels ved bid, som næppe har været af sult, men snarere af nysgerrighed og måske som et kosttilskud til græsset.

Konklusionen på de to græsningsmetoder er, at gæssene laver det pæneste og mest risikofrie arbejde i ganske unge kulturer, og er derfor at foretrække frem for får, når det største problem i arealet er græs, og når nordmannsgranerne er små.

Oprydning i tilgroede kulturer

Et tredje areal, som oprindeligt var tiltænkt den ene halvdel af gæssene, var ikke blevet afgræsset hele sommeren. Det var en kultur af nordmannsgran, anlagt i 1985 og løbende efterbedret, så der var alle aldre af juletræer repræsenteret.

Der havde været sprøjtet mod ukrudt i alle de foregående år, men alligevel var kulturen i sommerens løb groet helt til i en blandet vegetation af græsser, syre, gederams og birk. Vegetationen var så høj (ca. 1 m), at man dårligt kunne se at markere de juletræer, der stod klar til salg.

Da kulturen allerede var heget til gæs, blev det i september besluttet at lukke både gæs og får derind på samme tid.

Det var meget positivt at se, hvor hurtigt de i fællesskab fik ryddet op og nedgræsset arealet på ca. 1 ha. Det tog kun 14 dage.

Gæssene tog sig af græsset og fårene af de tokimbladede, og de gik fint sammen uden at genere hinanden. Fårene lavede dog nogle få bidskader, og dette nok mest på grund af kedsomhed.

Konklusionen var klar: gæssene er bedst til græs, og fårene er bedst til tokimbladede.

Opfodning, slagtning og salg

Forud for levering til slagtning skal gæssene fedes op. Det foregår normalt ved, at de i 4-

6 uger før slagtetidspunktet får fri adgang til suppleringsfoder af hvede eller foderpiller.

På grund af den kraftige græsvækst i arealet blev det besluttet at lade dem græsse længst muligt og kun give tilskudsfoder i 4 uger.

Det viste sig at være for kort tid til opfodningen.

Gæssene blev slagtet 15.10.98, og skulle som fuldvoksne veje op til ca. 6 kg pr. stk.

Fordi de havde fået for megen motion og for kort opfodning, vejede de kun 4 kg i gennemsnit, og selv om det var rent kød, næsten uden fedt, var det alligevel en økonomisk fejludvikling, fordi prisen bestemmes af vægten.

Der var ikke på forhånd etableret nogen speciel afsætning, som derfor skulle foregå som "dørsalg", og vi havde fra andre gåseavlere fået opgivet en pris på 50 kr./kg som rimelig.

Det betød, at gæssene blev solgt for 200 kr./stk. i stedet for 300 kr./stk.

Det var dyre lærepenge.

Det mest positive var de begejstrede tilbagemeldinger om gæssenes gastronomiske værdi.

Det havde været en helt speciel oplevelse med et sådant førsteklasses produkt, som man normalt ikke kan købe i forretningerne.

Økonomi

Som sæsonen er gået, vil det ikke være muligt at foretage en realistisk vurdering af økonomien i renholdelse af juletræskulturer ved hjælp af gæs. I projektoplægget havde jeg også forudsat 2 år til en færdig analyse.

En teoretisk model vil kunne se således ud, udelukkende baseret på forventninger til fremtiden, hvor indkøringsproblemerne er løst og teknikken kendt:

Købspris	55,- kr./stk.
Forrentning/afskrivning af hus/hegn m.m.		
5.000 kr./år til 150 gæs	35,- kr./stk.
Foder til start af gæslinger og opfodning	10,- kr./stk.
Pasning ca. 6 mdr. - 175 dage á 1/2 time á 130,- kr.	70,- kr./stk.
Slagtning	30,- kr./stk.
Administration og markedsføring 10%	20,- kr./stk.
Besparelse af sprøjtning 2 ha á 1500 kr.	20,- kr./stk.

Omkostninger i alt - ca. 200,- kr./stk.
Salgspris 300,- kr./stk.

Fortjeneste pr. gås 100,- kr./stk.

Foto 2. Gæssene kan være aggressive over for uvedkomende genstande i de nærmeste omgivelser.

Foto 3. Gæs på vej ind for at spise græs i ældre juletræerne.

Konklusion

Gåsehold er en anvendelig metode til miljøvenlig renholdelse af juletræer, når det holdes på mindre arealer under tæt opsyn, og når problemet hovedsageligt er græs.

Det er tvivlsomt, om det egner sig til stor-drift.

Renholdelse vil, som ved andre husdyr i samme anvendelse, ikke leve op til den standard, som kendes fra kemisk renholdelse, og det er så et spørgsmål, om man kan

opnå en tilstrækkelig juletræskvalitet samtidig med, at man skal vænne sig til synet af mere ukrudt i kulturerne. Tidsforbruget er stort. Der kræves løbende tilsyn, og risikoen for skader eller uforudsete problemer er stor.

I Juletræsdyrkerforeningen kan du rekvirere følgende:

- Salgskatalog på
 - dansk
 - engelsk
 - tysk
 - fransk
 - svensk
- Brochurer om juletræer på
 - engelsk
 - tysk
 - fransk
- Vejledende bruttoprisliste for juletræer og klippegrønt
- Retslige forhold vedr. salg af juletræer og klippegrønt
- Handelsaftaler
 - dansk
 - engelsk
 - tysk
 - fransk
- Håndbog til identifikation af skader på nordmannsgran og nobilis
- Vejledende nettoprisliste med Sorteringsvejledning for juletræer og NOB/NGR klippegrønt
- Sorteringsvejledning for juletræer og klippegrønt
- Brochurer om nobilis klip på
 - engelsk
 - tysk
 - fransk
- Vejledning i oparbejdning og håndtering af klippegrønt og juletræer
- Vejledning i detailsalg af juletræer
- Følgesedler på
 - dansk
 - engelsk
 - tysk
 - fransk

træsareal - der kommer ikke skader på

Værdiproduktionen af gåseholdet skønnes at kunne nå op på ca. 5.000 kr. pr. ha pr. år med en besætning på 50 gæs pr. ha., men der vil især på lette jorde være stor forskel på afgræsningens effektivitet i våde og tørre somre.

Hertil kommer en besparelse på ca. 1.500 kr. ved undladt sprøjtning.

Afsætningen af gæssene bør ikke blive et problem, da produktet er meget efterspurgt. Forsøget fortsatte i 1999 med 150 gæs, hvilket gav et noget større erfaringsgrundlag, som i hovedtrækkene bekræftede forudsætningerne og konklusionen.

Jeg kan på det foreliggende grundlag ikke anbefale gæs til renholdelse i juletræer, men derimod som en form for ambulancetjeneste, når kemien ikke har virket efter hensigten. Det viste sig i 1999 effektivt mod gede-rams og kanadisk bakkestjerne.

Husdyrhold til pleje af juletræer må betragtes som en nødløsning, der kun har aktualitet, hvis der kommer forbud mod brug af kemikalier i juletræerne.

Brumi **PROFF. ROTOR-KLIPPER**

til det høje græs!

10 modeller
Fra 53 til 90 cm
Fra 5 til 11 HK

Skørping Motorforretning A/S
Tlf. 98 39 17 11

Chrismaster annonce film

Vi anbefaler **organisk gødning** både til juletræer og pyntegrønt.
Ring **75 77 02 11** og få tilsendt brochure og prisliste

binadan A/S

Frisbækvej 5 · 8766 Nr. Snede · Tlf. 75 77 02 11 · Fax 75 77 02 80
binadan@email.dk · www.binadan.dk